

Mellékletek:

A Kálvária kegyhely Dabas-Sáriban

A Szent János és Köztársaság utak saroktelkén kialakított kegyhely jól ismert Dabason, sőt, miután buszmegálló is van ezen a helyen, így a neve az átutazók körében is ismerősen cseng. A ma látható, műkőkeresztekből álló Kálvária 1982-ben létesült, kényszerűen, ugyanis az előzőleg, bő száz évvel korábban állított fakeresztek elkorhadtak. Keletkezésének körülményeit a Sári plébánia Historia Domusa pontosan rögzíti. Begyáts Lénárd (1832-1910) plébános 1879-ben a „Cálvária alapítása” címszó alatt a következőket írta:

„Ezen álliberális, mindent, ami szent és isteni, lábbal tipró korszakban, ámbár nagy ritkán, de még is hála az Égnek, találkozik oly buzgó lélek, amely nem csak bensőleg tiszteli, szereti és imádja Urát Istenét, és annak egyszülött fiát, az Úr J. K., hanem vallásosságának jeleit külsőleg is bátorkodik adni. Íme, én szerencsés vagyok egy ily buzgó nőnek itt örök emléket emelni.

Özv. Pasztorek Jánosné született Garajszki Katalin, ezen buzgó nő beszélgetés közt megértvén, mily szép, dicső és üdvös volna, ha Sári község közelében Krisztus Urunk szenvedése és halála emlékére egy szép Cálvária léteznék. Elég volt ez, hogy a szerető szív tette gyulladjon. Azonnal saját költségen három keresztet készíttetett, s azok fenntartására örök alapítványként 50 ft. tett le, mely alapítvány a Váczi Kegyalapítványok kezelő hivatalához kamatozás végett áttétetett, amint azt a levéltárban fellelhető és olvasható püspöki 1013. elfogadó alapító okmány igazolja.

Nagyobb feladat volt a már kész kereszték számára alkalmas helyet kiszemelni, s megkaphatni, midőn a községnél tett többrendbeli kísérleteim eredménytelenek maradtak. Végre idősb Balog Mihály a bajokon segítő, felső-dabasi útnál fekvő kertjéből 100 □ ölet örök időre Kálvária helységül a Sári rk. Egyház részére adományozott, amint azt a levéltárba letett adományozó okmány kétségen kívül helyezi.

Ezen 100 □ ölhöz a község képviselő testülete és előljárósága a szomszéd határos közútból még másfél öl szélességű területet csatolt. Új határárkot húzatott és a körül árkolt helyiséget a még buzgóbbjai kellőleg feltöltvén, a kereszték felállításához alkalmasabbá tették. 1879. aug. 12-én a kereszték fel is állítottak, de miután a hely még tökéletesen nem vala elrendezve, felszentelésük csak 1880-dik év tavaszán ment végbe a helybeli plébános által.”

A kegyhely művészeti, műemléki értékelésére, mondhatni elismerésére egészen 1958-ig kellett várni. Dercsényi Dezső (1910-1987) művészettörténész a „Pest megye műemlékei” második kötetében az alábbiakat írta a Kálváriáról:

„Története: Készült 1808-ban.

Leírása: A falu végén. Már csak a szépen faragott középső fakereszt (a passió eszközeinek áttört faragású, érdekes ábrázolásával) és a jobb lator keresztje áll.”

Mintegy másfél évtizeddel később dr. Szokody Gyula 1975. évi összegzésében átvette Dercsényi Dezső értékelésének megállapításait (így készültének téves dátumát is):

„Kálvária: Biksza Miklós út 175. sz. ház melletti saroktelken. Szépen faragott a középső díszes fakereszt, a passió eszközeinek áttört faragású, érdekes ábrázolásával. A jobb oldali lator keresztje még áll, a bal oldali lator keresztje már régóta hiányzik. 1808-ban készült. Erősen korhadó állapotban van. Műemléki és városképi szempontból is értékes.”

A Kálvária kerítése az 1982. évi felújítás során létesült a gyülekezet híveinek összefogásával. A kegyhely folyamatosan gondozott, állandó állomása a Városi Keresztútnak. Jól jelképezi Dabas-Sári lakosainak vallásosságát, hagyománytiszteletét és összetartását. Helyi városképi, műemléki értéke egyaránt jelentősen gyarapítja értéktárunk kulturális örökség és épített környezet kategóriáját is.

Bibliográfia

Dabas Város Önkormányzata Képviselőtestületének 33/2018. (XII. 17) önkormányzati rendelete a településkép védelméről.

Dercsényi Dezső (szerk.): Pest megye műemlékei II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1958. p. 46.

Dr. Szokody Gyula: Dabas nagyközség műemléki jellegzetességei. In: Petri Edit – Torzsa István (szerk.): Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből, II. rész. Dabas, 1975. pp. 346-361, a Kálváriáról a 349. oldalon.

N. Császi Ildikó: Dabas helynevei – Magyar Névtani Dolgozatok 104. Budapest, 1992. p. 14, 64, 66.

Diós István – Viczián János (szerk.): Magyar Katolikus Lexikon. <http://lexikon.katolikus.hu>

Limbacher Gábor: A kereszt és a feszület. Ethnographia 2009. p. 179.

Pásztor Győző: A Sári plébánia 300 éve. Kucsák Könyvkiadás és Nyomda, Vác, 2016. pp. 16-17.

Wikimedia Commons: File: Sári kálvária, 2017 Dabas.jpg

Összeállította: Valentyik Ferenc